

Referenties:

Frey, B. en S. Meier (2003). Are political economists selfish and indoctrinated? Evidence from a natural experiment, *Economic Inquiry* 41, 448-462.

Rubinstein, A. (2006) A Skeptic's Comment on the Study of Economics, *Economic Journal*, 116, C1-C9.

Rare jongens, die economen?

Economie, de mistroostige wetenschap. Onze leerboeken worden bevolkt door homines economici: rationeel, koelbloedig, zelfzuchtig. Een lezer zou er zelf in gaan geloven. Wie voelt zich tot zoiets aangetrokken? Zijn economen anders dan anderen (selectie)? Worden ze beïnvloed door het mensbeeld waarmee ze in hun studie geconfronteerd worden (indoctrinatie)?

Al minstens 25 jaar wordt over bovenstaande vragen gedebatteerd. We weten dat studenten economie vaker dan anderen meeliftersgedrag vertonen, dat ze in het ultimatumspel veeleisender zijn en in het gevangenendilemma minder geneigd tot samenwerking. Niet al is echter kommer en kwel. Als open, geadresseerde en gefrankeerde enveloppen met geld worden achtergelaten in collegezalen, dan worden bij colleges economie ongeveer twee keer zoveel brieven aan de rechtmatige eigenaar geretourneerd als bij overige disciplines. In alle gevallen zijn de steekproeven klein, is op de opzet van de experimenten wel iets aan te merken, en zijn de spelletjes enigszins kunstmatig; het is dus te vroeg om sterke conclusies te trekken.

Recent mengde Ariel Rubinstein zich in het debat (Rubinstein, 2006). Zijn bijdrage is op twee terreinen vernieuwend: hij beschrijft een natuurlijke situatie en hij laat zien dat beslissingen beïnvloed worden door de manier waarop economie gedoceerd wordt. Concreet: studenten die een economisch probleem 'wiskundiger' gepresenteerd krijgen nemen 'egoïstischer' beslissingen; door formules raken mensen buiten beeld.

Het probleem dat Rubinstein beschrijft is simpel: een familiebedrijf dat tot voor kort zeer winstgevend was, ziet, als gevolg van een recessie, de winst afnemen, en moet mensen ontslaan om de winstgevendheid te herstellen.

Het bedrijf heeft 196 werknemers in dienst en betaalt salarissen die twintig tot vijftig procent boven het minimumloon liggen, zodat werknemers die ontslagen worden er substantieel in inkomen op achteruitgaan. Aan de andere kant geldt, tot op zekere hoogte, dat hoe meer mensen ontslagen worden, hoe hoger de winst is. Tabel 1 geeft de details. Stel u bent algemeen directeur: hoeveel mensen ontslaat u?

tabel 1

Aantal ontslagen	Verwachte winst per jaar (€)
0	160.000
26	400.000
52	640.000
96	800.000
131	600.000
146	400.000
196	0

De directeur zit klem tussen werknemers en aandeelhouders, hij moet kiezen tussen kapitaal en arbeid. Studenten economie wordt geleerd dat een bedrijf geacht wordt de winst of aandeelhouderswaarde te maximaliseren. Beslissen zij anders dan studenten die deze theorie niet kennen? Realiseren zij zich dat deze theorie hier niet noodzakelijk relevant is? Het gaat immers om een familiebedrijf en de druk van concurrentie is niet dusdanig dat winstmaximalisatie nodig is om te overleven.

In Israël maximaliseert ongeveer vijftig procent van de economiestudenten de winst, bij Bedrijfskunde is dat één op drie, bij Rechten één op vier en bij Filosofie slechts één op twaalf. Economen ontslaan gemiddeld 66 mensen, bedrijfskundigen 54 en filosofen 31. Vrouwen zijn meer mensgericht en ontslaan minder werknemers dan mannen. Interessant is overigens dat het geloof in de theorie met praktijkervaring, of met verdiepende studie afneemt.

Selectie lijkt een rol te spelen (economen zijn anders), maar met indoctrinatie lijkt het wel mee te vallen: studenten zien ook de relativiteit van onze theorieën. Toch moet men op zijn hoede zijn: als studenten de data niet als tabel maar als formule gepresenteerd krijgen (winst als functie van het aantal ontslagen), dan kiest ongeveer 75 procent van de studenten voor winstmaximalisatie en dus voor 96 ontslagen. Men kan zich voorstellen dat hetzelfde geldt als de data als grafiek gepresenteerd worden.

Reeds eerder vonden Frey en Meier (Frey & Meier 2003) een niet-lineair verband tussen egoïsme en de tijd dat economieonderwijs gevolgd werd. In Zürich doneren economiestudenten minder aan goede doelen dan andere studenten, maar het verschil neemt in de loop van de studie af. Studenten die op de middelbare school meer economie gehad hebben, geven echter minder. Ik trek twee lessen: economische indoctrinatie is effectiever als men er eerder mee begint, en een beetje theorie is een gevaarlijk iets.

Geen land ter wereld waar economieonderwijs op de middelbare school zo belangrijk is als Nederland. Zijn meer Nederlandse jongeren daarom 'misvormd'? Is onze jeugd daarom meer op materiële welvaart dan op menselijk welzijn gericht? Doe mee met het experiment op <http://gametheory.tau.ac.il/expECOND/>, dan weten we binnenkort de antwoorden.